

JEUGDBESCHERMING EN BIJZONDER JEUGDZORG

POS-VORDERING BIJ HOOGDRINGENDHEID

De formulering van de bevoegdheid van de jeugdrechtsbank om in problematische opvoedingssituaties dwingend op te treden (art. 22 Decreet Bijzondere Jeugdbijstand van 4 april 1990), vormt het kernpunt van de gerechtelijke jeugdhulp.

In het zog van de nieuwe decreten betreffende de integrale jeugdhulp en betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp, werd ook een reeds in 2001 door Patricia Ceysens ingediend voorstel van decreet goedgekeurd, dat een belangrijke wijziging inhoudt op het gebied van de "interventie bij hoogdringendheid" door de jeugdrechter.¹ De verklaring hiervoor is dat de gelijktijdige behandeling van dit decreet het "politieke pasmunt" was dat het kabinet van de toenmalige (groene) minister van Welzijn moest betalen voor de goedkeuring van het Decreet Integrale Jeugdhulp door de liberale coalitiepartner. De zo weer 'dringend' geworden behandeling van het decreetvoorstel heeft echter tot gevolg gehad dat de tijdens een hoorzitting talrijk geformuleerde bezwaren, vragen en suggesties onvoldoende beantwoord werden.²

Enerzijds beoogt dit decreet een herformulering van artikel 22, eerste lid, 2° Decreet Bijzondere Jeugdbijstand die aansluiting zoekt bij de tekst van artikel 19 Kinderrechtenverdrag. De actuele vage omschrijving "gevaar voor de integriteit van de persoon van de minderjarige" wordt gepreciseerd. Het Openbaar Ministerie moet voortaan aantonen dat er voldoende aanwijzingen zijn dat de minderjarige onmiddellijk moet worden beschermd tegen een vorm van lichamelijke of geestelijke geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik. Aanvullend moet het Openbaar Ministerie, zoals dat nu ook al het geval is, aantonen dat een afdwingbare pedagogische maatregel dringend noodzakelijk

is en dat het verlenen van hulp en bijstand op vrijwillige basis niet meteen mogelijk is.

Aan de andere kant wordt het maatregelenpakket waaruit de jeugdrechter ingeval van hoogdringendheid kan putten, uitgebreid. Voorheen was de keuze van de jeugdrechter beperkt tot vier maatregelen: de onder begeleidingstelling van een onthaal- en oriëntatiecentrum of observatiecentrum; voor +17-jarigen: het begeleid zelfstandig wonen; voor minderjarigen voor wie reeds vóór de vordering bij hoogdringendheid residentiële hulp werd georganiseerd: het toevertrouwen aan een betrouwbaar persoon of gezin dan wel de plaatsing in een geschikte open inrichting of een psychiatrische inrichting; in uitzonderlijke omstandigheden voor +14-jarigen: plaatsing in een geschikte gesloten gemeenschapsinstelling. In zijn gewijzigde vorm laat artikel 27 Decreet Bijzondere Jeugdbijstand toe dat de jeugdrechter kiest uit één van de maatregelen van ambulante, semi-residentiële of residentiële aard die opgesomd worden in artikel 23, § 1, 4° en 6° tot en met 13°.

De beschikbare maatregelen worden niet alleen uitgebreid, opdat de jeugdrechter de maatregel beter kan aanpassen aan de omstandigheden en in voorkomend geval aan de voorafgaande hulpverlening. Ook sommige beperken de voorwaarden met betrekking tot het opleggen van maatregelen vallen weg. Zo zal een minderjarige ingeval van hoogdringendheid nu ook kunnen worden geplaatst in open of gesloten residentiële voorziening, een ziekenhuis of een pleeggezin, ook al heeft hij voordien nog geen residentiële opvang gekregen.

Het meest tastbare gevolg van de decreetwijziging is wellicht de afschaffing van de 45-dagen termijn. Ter concretisering van het subsidiariteitsbeginsel bepaalde artikel 27, § 2 Decreet Bijzondere Jeugdbijstand dat de bij hoogdringendheid opgelegde maatregelen van rechtswege eindigden na 45 dagen. Binnen die periode van 45 dagen moest worden geprobeerd om alsnog een vrijwillige hulpverlening tot stand te brengen. Deze 45-dagenregel en de bepalingen die de terugkeer van het dossier naar de vrijwillige hulpverlening regelden, werden opgeheven en

niet vervangen. Dit maakt dat er geen beperking in tijd meer geldt voor de bij hoogdringendheid opgelegde maatregelen.

De draagwijdte van deze wijziging is evenwel moeilijk in te schatten. In principe krijgt de jeugdrechter de onbeperkte mogelijkheid om de genomen maatregel te verlengen, te wijzigen, te vervangen of in te trekken. De vraag is of de 'dringende noodzakelijkheid' tot het nemen van een afdwingbare pedagogische maatregel enkel aanwezig moet zijn op het ogenblik van de (eerste) vordering, of ook nog bij een verlenging of wijziging van de maatregel. Indien dit laatste niet het geval is, blijft de zaak in het gerechtelijk circuit zolang de jeugdrechter dat wil, en zal de ingangspoort van de "vordering bij hoogdringendheid" - die tot nog toe als een tijdelijke uitzondering op de normale toegangspoort (doorverwijzing door de bemiddelingscommissie) werd beschouwd - allicht zeer snel verworpen tot een tweede, gewone (en misschien frequent gebruikte) manier om een zaak bij de jeugdrechtbank aanhangig te maken.

In de Memorie van Toelichting bij het voorstel van decreet wordt er wel op gewezen dat de mogelijkheid om toch vrijwillige hulpverlening te organiseren behouden blijft³, maar het is een feit dat er geen decretale verplichting meer bestaat om de vrijwillige hulpverlening een kans te geven, noch dat de manier waarop dit zou moeten gebeuren wordt uitgeklaard. Zelfs al wordt er een poging gedaan om vrijwillige hulpverlening op te starten, dan nog betekent zulks geen automatische beëindiging van de gerechtelijke maatregel. Dit heeft tevens als gevolg dat zolang de jeugdrechter zijn interventie niet stopzet, de sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank bevoegd is om de zaak te behartigen. Of hierdoor de sociale dienst bij het comité voor bijzondere jeugdzorg niet kan tussenkomen is (opnieuw) niet duidelijk: de eigenlijke opvolging van het dossier kan deze dienst niet, maar het valt niet goed in te zien hoe een poging zou kunnen worden ondernomen tot vrijwillige hulpverlening indien de sociale dienst bij het comité niet betrokken zou worden.

JOHAN PUT

NOTEN

1 Decreet 7 mei 2004 houdende de wijziging van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990, wat betreft de gerechtelijke jeugdbijstand ter bescherming tegen mishandeling en verwaarlozing in urgente gevallen, *B.S.* 14 juli 2004. De aanpassingen die dit decreet doorvoert, treden in werking 6 maanden na de publicatiedatum (14 januari 2005).

2 Zie Verslag van de hoorzitting van 8 mei 2003, *Parl. St.* VI. Parl. 2002-03, nr. 755/3, 28 p. Ook het feit dat het advies van het Kinderrechtencommissariaat vrij ongunstig is, heeft de parlementaire aanvaarding van het voorstel allicht vergemakkelijkt.

3 *M.v.T., Parl. St.* VI. Parl. 2000-2001, nr. 755/1, 5.

DECRETEN INTEGRALE JEUGDHULP

Op 7 mei 2004 werden de decreten integrale jeugdhulpverlening bekrachtigd door het Vlaams Parlement. Het betreft het Decreet van 7 mei 2004 betreffende de integrale jeugdhulp (*B.S.* 11 oktober 2004) en het Decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp (*B.S.* 4 oktober 2004).

Op 9 juli 1998 werd binnen het Vlaams Parlement een Commissie ad hoc Bijzondere Jeugdzorg opgericht die als opdracht had een maatschappelijke nota over de bijzondere jeugdzorg op te stellen. De aanbevelingen uit de beleidsnota van 10 maart 1999 werden door de Vlaamse regering die aantrad na de verkiezingen van 13 juni 1999 als uitgangspunt genomen voor de hervorming van de Vlaamse jeugdhulp naar een integrale jeugdhulp: "De integrale jeugdhulp wil de vraaggerichtheid van het bestaande jeugdhulpaanbod verhogen door een kader te creëren voor intersectorale samenwerking en afstemming. Ze vertrekt bij de deskundigheid, kwaliteiten en krachten die al in het werkveld aanwezig zijn en zorgt voor een betere, efficiëntere organisatie daarvan. Over de grenzen van de jeugdhulpsectoren heen moet het aanbod zo flexibel mogelijk gecombineerd kunnen worden in functie van de vraag en de behoefte van de cliënt. In